

घोरं दुःखात्मकं मूढं मोहात्मकम् । तन्मात्राणि च
देहादिमात्रभोग्यानि केवलं सुखाधिकादिति [शब्द० ।
गन्धतृथ्यं न० गन्धे हिंसास्थाने रणे तृथ्यम् । १रणगद्यभेदे
गन्धतृणं न० गन्धप्रधानं तृणं शा०त० । सुगन्धयुक्तं भूतृणे
सुरसे सुखरागे तृणभेदे (वेणा) राजनि० । “इषत्तित्तं
गन्धतृणं स्निग्धं चैव रसायनम् । सुगन्धि मधुरं शीतं
कफपित्तचामपहम्” इति तत्र तद्गुणा उक्ताः ।

गन्धतैलं न० गन्धयुक्तस्य चन्दनस्याग्निसंयोगेन जमितं
तैलम् शा० त० । यन्त्रपाकेण जनिते तैलभेदे ।
(चन्दनीयातर) १प्रभृतौ । “प्रदीपैः काञ्चनैस्तत्र गन्ध-
तैलावसेचितैः” भा०भी० ६८५० । सुसुतोक्ते २पकृतैलभेदे
च तत्पाकप्रकारस्ततोक्तो यथा

“रात्रौ रात्रौ तिलान् कण्ठान् वासवेदस्थिरे जले ।
दिवा दिवा शोणयित्वा नद्यां क्षीरेण भाषयेत् । तिरात्रं
सप्ररात्रं वा भाषयेन्मधुकास्त्रुना । ततः क्षीरे पुनः
पीतान्सुगुष्कांश्चूर्णयेद्भिषक् । काकल्यादिं सयश्चाङ्गं
मज्जिञ्चं सारिवां तथा । कुष्ठं सर्ज्जरसं मांसीं सुरदारु
सचन्दनम् । शतपुष्पाञ्च सञ्चूर्ण्य तिलचूर्णेन योजयेत् ।
पीडनार्थञ्च कर्त्तव्यं सर्वगन्धयुतं पयः । चतुर्गुणेन
पयसा तत्तैलं विषचेद्भिषक् । एलामंशुमतीं पत्रं जीरकं
तगरं । लोभ्रं प्रपौण्डरीकञ्च तथा कालानुसा-
रिणम् । सौरेयकं क्षीरगुल्लामननां समधूलिकाम् ।
पिष्टां शृङ्गाकञ्चैव पूर्वोक्तान्यौषधानि च । एभिस्तद्दि-
पचेत्तैलं शास्त्रविन्दुनाग्निना । एतत्तैलं सदा पथ्यं
भग्नानां सर्वकर्म्मसु । व्याघ्रेणके पक्ष्वाते तालुशोषे तथा-
ऽर्हते । मन्यास्तम्भे शिरोरोगे कर्णशूले हनुपहे ।
वाधिर्ये तिभिरे चैव ये च स्त्रीषु क्षयं गताः । पथ्यं
पाने तथाभ्यङ्गे नखे वस्तिषु भोजने । योवास्तम्भोरसां
हृदिरसुनैवोपजायते । सुखञ्च पद्मप्रतिभं सुसुगन्धिसमी-
रणम् । गन्धतैलमिदं नाम्ना सर्ववातविकारनुत् । राजा-
हमेतत्कर्त्तव्यं रात्रामेव विचक्षणैः ।”

गन्धत्वचं न० गन्धप्रधाना त्वक् यस्य । १एलवालुके राजनि०
गन्धदला स्त्री गन्धयुक्तं दलं यस्याः १अजमोदायाम् राजनि०
गन्धदारुं न० गन्धप्रधानं दारु । चन्दने मलयजे हेमच० ।

तस्य दारुण्येव गन्धसत्त्वात्तथात्वम् । [स्वाढ्यद्रव्यमात्रे च
गन्धद्रव्यं न० गन्धप्रधानं द्रव्यम् । १नागकेशरे त्रिका० । २ग-
गन्धद्विप ५० गन्धप्रधानो मदगन्धाटाः द्विपः । मदगन्धाटां
हंशनि गन्धद्विपे २५ इव द्विरेफा” “गन्धो गन्ध-

द्विपस्येव गन्धभिन्नास्तदन्तिनः” रघु० । “गन्धद्विपस्येव
मतङ्गजोषः” किरा० । गन्धगजादयोऽप्यत्र ।

गन्धधारिन् त्रि० गन्धं गन्धयुक्तं द्रव्यं धारयति धारि-
णिनि । १गन्धद्रव्यधारिणि स्त्रियां ङीप् । २महादेवे
५० । “अजस्र वज्ररूपस्य गन्धधारी कपर्द्यपि” भा०
अनु० १७५० । शिवनामोक्तौ ।

गन्धधूमज ५० गन्धस्य गन्धाद्यस्य धूमत् जायते जन-ङ ।
खाडुनामगन्धद्रव्ये राजनि० ।

गन्धधूलि स्त्री गन्धाय धूलिचूर्णेऽस्याः । कस्तूरीं हेमच० ।
गन्धन न० गन्ध-सर्द्धने भावकरणादौ ल्युट् । १उत्साहे
२प्रकाशने १हिंसायाम् ४सूचने च भेदि० ।
५तृणभेदे (गन्धतृणे) शब्दार्थचि० । “गन्धनावक्षेपणे-
व्यादि” पा० । “वा गतिगन्धनयोरिति धातुः” ।
वातपदव्युत्पत्तौ सुसुतः “गन्धनाङ्गे” सि० कौ० ।

गन्धनकुल ५० गन्धेन लेशेन नकुलतल्याकतित्वात्, इगंगन्ध-
प्रधानो वा नकुलः (कुचो) कुकुन्द्यां जन्तुभेदे हारा० ।
गन्धनाकुलो स्त्री गन्धान्विता नाकुली राक्ष्मा । राक्षामेदे
अमरः । “नाकुलो सुरसा राक्ष्मा सुगन्धा गन्धनाकुलो ।
नकुलेष्टा मुजाङ्गाक्षी सर्पाङ्गी विषनाशिनी । नाकुली
तुवरा तित्ता कटुकोष्णा विनाशयेत् । भोग्लूताहृदि
काखुविषष्वरक्तिमिवृणान्” भावप्र० ।

गन्धनामन् ५० अस्ते पदयुक्तं नामास्य । १रक्ततलस्याम्
रत्नमा० २रोगभेदे स्त्री ङीप् । तल्लक्षणसक्तं भावप्र० यथा
“बाङ्ककणांसपाश्वेषु कण्ठस्फोटं सवेदनाम् । पित्त-
प्रकोपसम्भूतं कषामिति विनिर्दिशेत् । एतान्तु तादृशीं
दृष्ट्वा पिडकां स्फोटसन्निभाम् । त्वग्जातां पित्तकोपेन ग-
न्धनार्क्षीं प्रचक्षते । तादृशीं बाङ्कादिषु कण्ठां सवेदनाञ्च”
गन्धनाली स्त्री गन्धस्य गन्धज्ञानस्य नालीय । नामका-
याम् त्रिका० । स्वार्थे क क्तुलः । गन्धनालिका तत्त्वार्थे ।
गन्धनिलया स्त्री गन्धस्य निलयो वासो यत्र । नवमाल्लका-
याम् शब्दच० । [शरीभेदे राजान० ।

गन्धनिशा स्त्री गन्धेन निशा हरिद्रेव । गन्धपत्रायां
गन्धप ५० गन्धं पिबति गन्धेनैव तृष्यति पा-क । १देवभेदे
आभासरा गन्धपा दृष्टिपाश वाचा विरुद्धाश्च मनोवि-
रुद्धाः” भा० अनु० १८५० । नानादेवानां शिवरूपतोक्तौ ।

गन्धपत्र ५० गन्धयुक्तं पत्रमस्य । १च तल्लस्यां रत्नमा० । २म-
न्वके १३वरे ४नागरङ्गे ५विल्वे च राजनि० । ५शरीभेदे
स्त्री टाप् । “गन्धपत्रा कटुः स्वादुस्त्रीक्ष्णोष्णा कफ-